

V Praze dne 21. června 2019

Vážený pane předsedo vlády,

obracím se na Vás jménem České komise pro UNESCO ve věci věcného záměru stavebního zákona (dále jen „věcný záměr“), který byl předložen do meziresortního připomínkového řízení v únoru 2019 Ministerstvem pro místní rozvoj a který má být podle programu schůze vlády projednán dne 24. června 2019. Česká komise pro UNESCO nebyla přímo o připomínky žádána, pokládá však za nezbytné, aby se jako poradní orgán vlády k tématu rovněž vyjádřila. Česká komise pro UNESCO je meziresortním poradním a koordinačním orgánem vlády a jejími členy jsou zástupci příslušných ministerstev a významných institucí a organizací i odborníci působící v oblastech mandátu UNESCO, tedy vzdělávání, vědy, kultury a životního prostředí, z nichž řada získala poznatky o obsahu materiálu v rámci své působnosti. Připravovaný věcný záměr byl projednán odbornými sekcemi, Výkonným výborem a na plenárním zasedání České komise. Její členové se shodují, že vzhledem ke své jednostrannosti, možným dlouhodobým dopadům na kulturní krajinu a architektonické a urbanistické dědictví České republiky, včetně nerespektování, resp. úplnému pomínutí řady mezinárodních závazků, které se k tomuto dědictví váží, je věcný záměr v předložené podobě nebezpečný, a mají k jeho obsahu i způsobu projednávání vážné výhrady. Tyto výhrady jsme rovněž při osobním jednání tlumočili vedení MMR. Ústní i později doručené písemné stanovisko MMR naše obavy nezmenšuje.

Jsme přesvědčeni, že záměr nerespektuje dokonce již základní smysl a étos ústavního pořádku ČR, počínaje preambulí Ústavy České republiky (zákon č. 1/1993 Sb.): „... odhodlání společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství, ...přijímáme tuto Ústavu České republiky.“ Věcný záměr podle našeho názoru ani jednu z forem dědictví ani nestřeží, ani nerozvíjí, ale naopak vážně ohrožuje.

Česká republika se v mezinárodním kontextu pyšní svým přírodním bohatstvím a množstvím památek, jež jsou součástí kulturního dědictví země. ČR je mj. smluvní stranou Úmluvy o ochraně architektonického dědictví Evropy, publikované pod č. 73/2000 Sb. m. s., Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy, publikované pod č. 99/2000 Sb. m. s., a Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, publikované pod č. 159/1991 Sb. Tyto úmluvy věcný záměr pomíjí, byť je známo, že zejména pokud jde o zápis tuzemského statku na Seznam světového dědictví a jeho ponechání na něm, je toto podmíněno existencí záruk ochrany nástroji vnitrostátního práva, včetně možností pečlivě a v racionálním procesním rámci vyhodnocovat všechna možná rizika, jež mohou nové stavební záměry v jejich prostředí nebo okolí způsobit. Navržená úprava je jednostranně zaměřená na zjednodušení stavebních změn a přípravu staveb nových, a to s opakovaně deklarovaným hlavním cílem, kterým je zrychlení rozhodovacích procesů. Zásadním způsobem tím ohrožuje zachování těchto statků na Seznamu světového dědictví, a tím naprosto neguje mnohaleté úsilí památkové péče, jejíž působnost se neoddělitelně dotýká stavebního práva a územního plánování. Vůbec není řešena oblast ochrany architektonického a archeologického dědictví a zejména specifické situace nepředvídaného nálezu, a to ani z hlediska příslušnosti, ani z hlediska procesní úpravy. Rovněž je třeba vzít v úvahu řadu mezivládních programů, např. Člověk a biosféra, a úmluvy týkající se přírody živé i neživé.

Vážený pan
Ing. Andrej Babiš
předseda vlády ČR
Praha

Věcný záměr zákona sice deklaruje zachování potřebné úrovně všech práv a veřejných zájmů, avšak zároveň uvádí, že budou definovány (či revidovány) veřejné zájmy tak, aby chránily stavební právo. Věcný záměr se zcela neproporcionálně soustředí na povolování výstavby a zefektivňování stavebních procesů. Tím, že celý systém je ideově nastaven na regulaci novostaveb a nikoli také na opravy a adaptace stávajících objektů, což je v České republice významný podíl působnosti stavebních úřadů a souvisejících hodnotících procesů specializovaných institucí nebo dotčených orgánů veřejné správy, nutně směřuje k okleštění principů ochrany veřejného zájmu na uchování hodnot kulturního dědictví. Řadu výše uvedených výhrad lze vztáhnout i na hodnocení dopadů nových staveb nebo úprav staveb stávajících na krajinné hodnoty a krajinný ráz, a to nejen ve velkoplošných zvláště chráněných územích, ale i ve volné krajině (viz Evropská úmluva o krajině, publikovaná pod č. 12/2017 Sb. m. s.). Toto konstatování dokumentuje koncepčně zcela nepřijatelná myšlenka v záměru zakotvená, že pokud ochrana určitého veřejného zájmu vede k nerealizovatelnosti stavebního záměru, jde o projev špatného nastavení povolenacích systémů. Věcný záměr zkvalitnit procesy spojené se stavebním řízením nemůže vést ke snižování hmotněprávních požadavků na ochranu veřejných zájmů či dokonce zpochybňovat, zda dosud obecně respektované a mezinárodně zakotvené veřejné zájmy jsou relevantní. Jeho cílem by proto mělo být nastavení podmínek pro rychlejší rozhodování, aniž budou omezeny jiné veřejné zájmy.

S velkým důrazem proto upozorňujeme, že celý záměr se jeví v celkové koncepci a zaměření i v jednotlivostech jako zcela jednostranný v podpoře skupinových zájmů, resp. skupinového zájmu stavebnictví. Pokud lze vůbec identifikovat podporu jakéhokoli veřejného zájmu, bylo by jím společensky prospěšné zajišťování rychlejšího dostupného bydlení. Domníváme se však, že ani tento účel záměr pro četné věcné i procesní vady neplní. Za nejméně stejně důležitý však pokládáme fakt, že nejen soulad všech typů zájmů, ale, a možná především, soulad všech veřejných zájmů musí být citlivě vyvážený, což se v tomto případě nestalo. Materiál naopak avizuje přehodnocování veřejných zájmů, aniž je zjevné, které by měly snad být potlačeny či eliminovány.

Text záměru dále naprosto nerespektuje Aarhuskou úmluvu, publikovanou pod č. 124/2004 Sb. m. s., již Česká republika promítla explicitně i implicitně do řady zákonů (např. zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí), a to ve všech třech jejích pilířích. Toto opomenutí může mít vážné dopady v mezinárodním kontextu obecně a v rámci Evropské unie zvláště. Ve vnitrostátním měřítku věcný záměr vědomě oslabuje práva nestátních neziskových organizací, organizací občanské společnosti (tedy např. profesních) i fyzických osob v oblasti včasných a úplných informací, možnosti spoluúčasti na rozhodování i ve věci soudní ochrany. Tento fakt je velmi nebezpečný nejen pro stavební řízení jako taková, ale obecně i pro zastupitelskou demokracii.

Česká komise pro UNESCO zastává obdobně jako předsedkyně Legislativní rady vlády Mgr. Marie Benešová ve svém stanovisku č.j. 393/19 názor, že v návrhu věcného záměru není v řadě případů přesně uvedeno, jaký má být obsah budoucí právní úpravy, ale pouze obecně se konstatuje, že určitá věc bude nějak upravena. Tento závěr se zcela nesporně týká i závazků na poli ochrany kulturního a přírodního dědictví, tak jak jsou v obecné rovině formulovány zejména v již citované Úmluvě o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví. S ohledem na rozsah předmětu úpravy i na harmonogram legislativních prací se obáváme, že nelze předpokládat, že se paragrafové znění návrhu stavebního zákona, změnového zákona a návrh prováděcího předpisu k tomuto zákonu bude potřebnými vazbami na výše uvedené přírodní a kulturní dědictví hodnověrně zabývat. Svým způsobem jde o bianco šek zpracovatelů paragrafového znění.

Jsme si proto jisti, že legislativnímu záměru, jenž bude mít dlouhodobé i trvalé dopady na přírodu, krajinu, kulturní dědictví, ale i společnost jako celek, musí předcházet důstojná a kvalifikovaná, profesionálně vedená veřejná diskuse, jež neopomine žádný subjekt odborné veřejnosti ani veřejnost laickou. Tato diskuse je však současným spěchem a dalšími okolnostmi projednávání zcela znemožněna. Pozitivnějšímu veřejnému přijetí návrhu by rovněž prospělo zveřejnění analýzy příčin velkých prodlev v aktuálním stavebním řízení v ČR. Řadu skutečně velkých prodlev ve stavebnictví působí sami investoři tehdy, když usilují pro své projekty o změny platné územně plánovací dokumentace, což je proces složitý, dlouhý a pro stát nákladný.

Vážený pane předsedo vlády,

jako poradní orgán Vaší vlády s ohledem k výše uvedeným skutečnostem vyzýváme Vaší vládu, aby věcný záměr stavebního zákona v podobě předložené na schůzi vlády dne 24. června 2019 neschválila a vrátila jej předkladateli k přepracování. Rádi bychom tím podpořili uvážlivost a zdrženlivost, která je zřejmá i ze stanoviska předsedkyně Legislativní rady vlády, tak, aby vláda zohlednila zásadní připomínky nejen České komise pro UNESCO, ale mnoha ministerstev, ústředních orgánů státní správy, krajů, měst a obcí a velkého množství dalších subjektů.

S pozdravem

